

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THỊ KIM THU

**TỔ CHỨC XÃ HỘI VÀ VĂN HÓA
CỦA NGƯỜI LÔ LÔ Ở HUYỆN ĐỒNG VĂN
TỈNH HÀ GIANG (GIAI ĐOẠN 1986-2010)**

Chuyên ngành : Lịch sử Việt Nam

Mã số : 60.22.03.13

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Người hướng dẫn khoa học : PGS.TS. Hà Thị Thu Thủy

Thái Nguyên, tháng 5 – 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi. Các nội dung nêu trong luận văn là kết quả làm việc của tôi và chưa được công bố trong bất cứ một công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2014

Tác giả luận văn

Hoàng Thị Kim Thu

Xác nhận
của trưởng khoa chuyên môn

Xác nhận
của Người hướng dẫn khoa học

PGS.TS. Hà Thị Thu Thủy

LỜI CẢM ƠN

Bằng sự kính trọng và lòng biết ơn sâu sắc, em xin chân thành cảm ơn **PGS.TS. Hà Thị Thu Thủy**, người đã tận tình hướng dẫn và giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo khoa Lịch sử, phòng Sau đại học, trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu tại trường.

Tôi xin trân thành cảm ơn Phòng Lưu trữ Tỉnh uỷ Hà Giang, Chi cục Lưu trữ tỉnh Hà Giang, Bảo tàng tỉnh Hà Giang đã cung cấp tài liệu giúp tôi hoàn thành luận văn này. Tôi cũng xin được bày tỏ lòng cảm ơn sâu sắc tới Ban Giám hiệu Trường THPT Hùng An huyện Bắc Quang tỉnh Hà Giang, bạn bè cùng gia đình và những người thân đã động viên, quan tâm chia sẻ và tạo mọi điều kiện giúp tôi hoàn thành tốt khoá học này.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2014

Tác giả luận văn

Hoàng Thị Kim Thu

MỤC LỤC

	Trang
Trang phụ bìa	
Lời cảm ơn	i
Lời cam đoan.....	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục chữ viết tắt	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
3. Mục đích, nhiệm vụ, đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận văn	3
5. Phương pháp nghiên cứu	4
6. Đóng góp của luận văn	4
7. Cấu trúc của luận văn	4
Chương 1 KHÁI QUÁT VỀ HUYỆN ĐỒNG VĂN TỈNH HÀ GIANG	5
1.1. Vị trí địa lí và điều kiện tự nhiên.....	5
1.2. Đồng Văn qua các thời kì lịch sử	6
1.3. Về tộc người Lô Lô ở Hà Giang	7
1.3.1. Nguồn gốc tộc người và dân cư	7
1.3.2. Hoạt động kinh tế	11
Chương 2 TỔ CHỨC XÃ HỘI CỦA NGƯỜI LÔ LÔ Ở ĐỒNG VĂN - HÀ GIANG GIAI ĐOẠN 1986 - 2010	16
2.1. Làng bản	16
2.1.1. Tên làng, nguyên tắc tập hợp và địa vực cư trú	16
2.1.2. Thiết chế tự quản	19
2.1.3. Luật tục và qui ước	20
2.2. Dòng họ	25
2.3. Gia đình	27
2.3.1. Cấu trúc và quan hệ gia đình	27
2.3.2. Hôn nhân	30

Chương 3 VĂN HÓA CỦA NGƯỜI LÔ LÔ Ở ĐỒNG VĂN - HÀ GIANG	
GIAI ĐOẠN 1986 – 2010	32
3.1. Văn hóa vật chất	32
3.1.1. Nhà cửa	32
3.1.2. Trang phục	34
3.1.3. Ăn, uống, hút	40
3.1.4. Phương tiện vận chuyển và đồ dùng sinh hoạt.....	47
3.2. Văn hóa tinh thần	49
3.2.1. Quan niệm về thế giới thần linh	49
3.2.2 Tôn giáo, tín ngưỡng	51
3.2.3. Lễ tết	55
3.2.4. Tập quán trong chu kỳ vòng đời	56
3.2.5. Văn hóa – nghệ thuật dân gian	61
KẾT LUẬN	65
TÀI LIỆU THAM KHẢO	68
PHỤ LỤC	73

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Viết là

HĐND

NXB

Tr

TS

UBHCKC

UBND

Xb

Đọc là

Hội đồng nhân dân

Nhà xuất bản

Trang

Tiến sĩ

Ủy ban hành chính kháng chiến

Ủy ban nhân dân

Xuất bản

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Huyện Đồng Văn là địa bàn xung yếu, phen dậu của cửa ngõ Việt Nam ở phía Bắc và cũng là một trong những nơi người Lô Lô từ bên kia biên giới di dân sang Việt Nam sinh sống sớm nhất. Đến nay, người Lô Lô cư trú đông nhất ở Đồng Văn nói riêng và tỉnh Hà Giang nói chung. Trong quá trình tồn tại và phát triển của mình dân tộc Lô Lô cùng các dân tộc thiểu số anh em khác cũng có những đóng góp trong lịch sử xây dựng và phát triển tỉnh Hà Giang.

Tuy cư trú trên vùng đất ít thuận lợi, nhiều khó khăn nhưng tộc người Lô Lô ở Đồng Văn (Hà Giang) trong lịch sử lại có một tổ chức xã hội và một kho tàng văn hoá vật thể và phi vật thể vô cùng phong phú độc đáo và giàu bản sắc. Vì lẽ đó mà đồng bào Lô Lô đã trở thành đối tượng của nhiều nhà nghiên cứu về dân tộc học, lịch sử, khoa học xã hội nhân văn. Tìm hiểu về tổ chức xã hội và văn hóa của người Lô Lô ở Đồng Văn thời kì Đổi mới là cần thiết để thấy rằng lịch sử phát triển của họ luôn gắn liền với lịch sử dân tộc và có vai trò vị trí quan trọng như là một bộ phận hữu cơ trong cơ thể Việt Nam, góp phần bảo tồn những giá trị văn hoá truyền thống thực hiện mục tiêu “phát huy mạnh mẽ tính đa dạng bản sắc độc đáo của các dân tộc anh em làm phong phú thêm nền văn hoá chung của cả nước” như Nghị quyết Trung ương V khoá VIII của Đảng đã đề ra, đồng thời vận dụng làm cơ sở cho việc thực hiện đường lối chính sách đại đoàn kết dân tộc của Đảng.

Với những lý do trên, chúng tôi quyết định chọn: “Tổ chức xã hội và văn hóa của người Lô Lô ở huyện Đồng Văn tỉnh Hà Giang (giai đoạn 1986-2010)” làm đề tài luận văn thạc sĩ của mình, mong muốn góp một phần nhỏ bé vào công tác nghiên cứu khoa học về cư dân miền núi mà lâu nay chưa được quan tâm nghiên cứu một cách thấu đáo.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Trong quá trình thực hiện đề tài chúng tôi đã được thừa hưởng kết quả nghiên cứu của những người đi trước đề cập đến vấn đề nghiên cứu một cách trực tiếp hay gián tiếp ở những khía cạnh khác nhau:

- “Các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía Bắc)” của Ủy ban khoa học xã hội Việt Nam, Viện dân tộc học, Nhà xuất bản khoa học xã hội Hà Nội năm 1978. Đây là công trình biên soạn về nguồn gốc lịch sử, đặc điểm kinh tế, quan hệ giai cấp xã hội... của các dân tộc ít người ở phía Bắc Việt Nam trong đó có dân tộc Lô Lô.

- Cuốn “Hà Giang 110 năm đấu tranh, xây dựng và phát triển (1891-2001)” của Tỉnh uỷ – Hội đồng nhân dân – Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Giang, nhà xuất bản chính trị quốc gia Hà Nội năm 2001. Đây là một cuốn thông sử được biên soạn, trình bày toàn diện và có hệ thống về các lĩnh vực trọng yếu: tự nhiên, kinh tế, xã hội, chính trị, lịch sử, văn hoá, dân tộc... của tỉnh Hà Giang từ khi thành lập đến nay.

- “Lịch sử Đảng bộ huyện Đồng Văn (1944 – 1975)” tập I Ban chấp hành Đảng bộ huyện Đồng Văn xuất bản năm 2004 cũng là một công trình nghiên cứu khoa học công phu, tái hiện lại lịch sử truyền thống hào hùng của nhân dân các dân tộc Đồng Văn trong đó có đồng bào Lô Lô trong cuộc đấu tranh chống thổ ty phong kiến, đánh đuổi thực dân Pháp, khôi phục kinh tế, văn hoá xã hội, phát triển sản xuất, xây dựng đời sống mới.

- Công trình "*Các dân tộc ở Hà Giang*" do Ủy ban nhân dân tỉnh Hà Giang xuất bản tại Nxb Thế giới, năm 2008, đã phác thảo những nét khái quát về đời sống vật chất, như tinh thần của người Lô Lô ở địa phương Hà Giang trong tính đa dạng của nhiều dân tộc khác.

- Về tộc người Lô Lô ở Hà Giang, đã có một số ít công trình, bài viết nghiên cứu về đời sống văn hóa của người Lô Lô ở Hà Giang, có thể kể đến công trình của tác giả Nguyễn Minh Ngọc (2008), *Nghệ thuật múa của người*

Lô Lô ở Hà Giang; của Thông tấn xã Việt Nam TTXVN, Hà Giang: *Trống đồng Lô Lô nét văn hóa độc đáo đang dần bị mai một* và công trình *Nhà ở của dân tộc Lô Lô ở Hà Giang* của tác giả Vũ Văn Giáp. Đây là các công trình nghiên cứu có tính chất tản mạn về một khía cạnh nhất định trong văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần của đồng bào Lô Lô ở Hà Giang, chính nó là những gợi mở quý báu, tạo điều kiện để tôi thực hiện nghiên cứu đề tài.

3. Mục đích, nhiệm vụ, đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận văn

- Mục đích nghiên cứu: Thực hiện đề tài này chúng tôi nhằm tìm hiểu về lịch sử địa phương mình đồng thời góp phần phản ánh một cách khoa học, chân thực về lịch sử hình thành, tổ chức xã hội, chính trị, văn hoá của dân tộc Lô Lô và bổ sung thêm nguồn tư liệu lịch sử địa phương cho quá trình giảng dạy và nghiên cứu.

- Nhiệm vụ nghiên cứu: Đề tài đi sâu giải quyết các vấn đề về tổ chức xã hội, văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần của người Lô Lô ở Đồng Văn Hà Giang thời kì 1986-2010.

- Đối tượng nghiên cứu: Nguồn gốc dân tộc, tổ chức xã hội, quan hệ giai cấp, quan hệ xã hội, văn hóa của người Lô Lô ở Đồng Văn (Hà Giang) giai đoạn 1986-2010.

- Phạm vi nghiên cứu: Tập trung nghiên cứu trong thời kì Đổi mới toàn diện đất nước từ 1986 -2010 với không gian nghiên cứu là huyện Đồng Văn, tỉnh Hà Giang.

4. Nguồn tư liệu

- Nguồn tư liệu chung: Kiến văn tiểu lục; Các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía Bắc); Bước đầu tìm hiểu các dân tộc thiểu số ở Việt Nam trong sự nghiệp dựng nước và giữ nước.

- Nguồn tư liệu địa phương: Lịch sử Đảng bộ huyện Đồng Văn, Hà Giang 110 năm đấu tranh xây dựng và phát triển (1891 – 2001); Văn hoá truyền thống các dân tộc Hà Giang; Ngoài ra còn một số tư liệu bổ sung: Các

chính sách nghị quyết của Đảng về dân tộc miền núi, báo cáo phát triển kinh tế xã hội huyện Đông Văn. Nguồn tư liệu chủ yếu là điền dã dân tộc học.

5. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện đề tài này chúng tôi sử dụng phương pháp chủ yếu:

- Phương pháp phân tích nguồn tài liệu thư tịch.
- Phương pháp điền dã dân tộc học.
- Phương pháp lịch sử và phương pháp lôgic.
- Phương pháp so sánh, đối chiếu các nguồn tư liệu.
- Phương pháp hệ thống hoá bằng bảng biểu, sơ đồ.

6. Đóng góp của luận văn

Luận văn là công trình đầu tiên nghiên cứu một cách cụ thể và hệ thống về tổ chức xã hội và văn hóa của người Lô Lô ở huyện Đông Văn tỉnh Hà Giang thời kì Đổi mới.

Luận văn là một tài liệu tham khảo cho quá trình học tập bộ môn lịch sử địa phương, cơ sở văn hoá cũng như giảng dạy lịch sử địa phương ở trường phổ thông sau này. Đồng thời làm cơ sở cho các nhà khoa học hoạch định chính sách dân tộc, góp phần thực hiện mục tiêu bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá truyền thống của dân tộc Lô Lô nói riêng và các dân tộc thiểu số ở Hà Giang nói chung.

7. Cấu trúc của luận văn

Ngoài phần mở đầu và kết luận, nội dung luận văn được chia làm 3 chương sau:

Chương 1: Khái quát về huyện Đông Văn tỉnh Hà Giang.

Chương 2: Tổ chức xã hội của người Lô Lô ở Đông Văn (Hà Giang) giai đoạn 1986-2010.

Chương 3: Văn hóa của người Lô Lô ở Đông Văn (Hà Giang) giai đoạn 1986-2010.

Luận văn còn có các phần: Bản đồ hành chính và phụ lục .